

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia siten, että Kansaneläkelaitoksen hallituksessa olisi enintään kymmenen jäsentä, jotka Kansaneläkelaitoksen valtuutetut nimittäisivät. Hallitus koostuisi Kansaneläkelaitoksen ulkopuolisista henkilöistä. Siihen eivät enää kuuluisi laitoksen pääjohtaja ja hänen sijaisensa. Kansaneläkelaitoksen hallitus vahvistaisi Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksen, jonka nykyisin vahvistavat Kansaneläkelaitoksen valtuutetut. Valtuutetut myöntäisivät vastuu-

vapauden hallitukselle. Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan tehtävistä säädettäisiin laissa siten, että hänen tehtävänään olisi vastata Kansaneläkelaitoksen strategisesta suunnittelusta ja operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä, asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten toimeenpanosta sekä valmistella työjärjestys hallituksen päätettäväksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila.....	3
2. Ehdotetut muutokset	4
Valtuudet	4
Hallitus.....	5
Hallituksen tehtävät	5
Pääjohtaja ja johtajat.....	6
3. Esityksen vaikutukset.....	6
3.1. Organisaatiovaikutukset	6
4. Asian valmistelu	6
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	7
2. Voimaantulo	7
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	8
LAKIEHDOTUS.....	9
Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta.....	9
LIITE	11
RINNAKKAISTEKSTI.....	11
Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta.....	11

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Kansaneläkelaitos on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka on erillään valtioneuvoston ja ministeriöiden alaiseen viranomaiskoneistoon kuuluvista ohjaus- ja valvontasuhteista. Kansaneläkelaitoksen tehtävät ovat lakisääteisiä. Perustuslain 36 §:n mukaan eduskunta valitsee valtuutetut valvomaan kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Valintatavan pyrkimyksenä on turvata eduskunnan riittävät vaikutusmahdollisuudet Kansaneläkelaitoksessa.

Kansaneläkelaitoksen hallinnon päälinjoista säädetään Kansaneläkelaitoksesta annettussa laissa (731/2001), joka tuli voimaan vuoden 2002 alusta.

Kansaneläkelaitoksessa on lain mukaan pääjohtaja ja enintään viisi johtajaa, jotka tasavallan presidentti nimittää valtuutettujen esityksestä. Tasavallan presidentti määrää yhden johtajista pääjohtajan sijaiseksi. Pääjohtajan ja johtajan palvelussuhteesta Kansaneläkelaitokseen on soveltuvin osin voimassa, mitä valtion virkamieslaissa säädetään valtion ylimpien virkamiesten vastuusta, erottamisperusteista ja palvelussuhteen ehtoista.

Kansaneläkelaitoksen hallintoa uudistettiin vuoden 2002 alusta eriyttämällä sitä koskevat keskeiset säännökset etuuslainsäädännöstä. Laitokseen perustettiin pääosin laitoksen ulkopuolisista jäsenistä koostuva hallitus, jonka ulkopuoliset jäsenet valtuutetut määräävät. Valtuutetut määräävät laitoksen hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat. Sen lisäksi osa aikaisemmin lisätylle hallitukselle kuuluneista tehtävistä siirtyi valtuutetuille.

Valtuutettujen tehtävänä on lain mukaan valvoa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja

toimintaa ottaen muun ohella huomioon laitoksen palvelujen laatu ja saatavuus, määrätä hallituksen jäsenet ja heidän palkkionsa, vahvistaa laitoksen työjärjestys, jossa annetaan tarkemmat määräykset hallinnosta ja asioiden käsittelystä, valita tarpeellinen määrä tilintarkastajia ja varatilintarkastajia, joista vähintään kahden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan on oltava Keskuskauppakamarin hyväksymiä tilintarkastajia tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajan tutkinnon suorittaneita, sekä vahvistaa heille johtosääntö, vahvistaa hallituksen esityksestä laitoksen tilinpäätöksen perusteet, vahvistaa laitoksen tilinpäätös, päättää vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle sekä antaa vuosittain toiminnastaan kertomus eduskunnalle.

Vuoden 2002 hallintouudistuksen mukaan Kansaneläkelaitoksen hallituksella on yleistoimivalta johtaa ja kehittää laitoksen toimintaa. Tästä syystä lakiin otettiin esimerkinomainen luettelo hallituksen päätettäväksi kuuluvista keskeisistä tehtävistä. Hallitus vastaa laitoksen toiminnan kannalta kaikkien strategisesti tärkeiden päätösten sekä toiminnan kehittämistä koskevien linjausten tekemisestä.

Hallituksen tehtävänä on muun ohella vahvistaa vuosittain laitoksen toiminta- ja taloussuunnitelma, laatia vuosittain laitoksen toimintakertomus ja tilinpäätös, laatia laitoksen työjärjestys, päättää laitoksen varojen sijoitustoiminnan yleisistä periaatteista, päättää kiinteän omaisuuden ostamisesta ja myymisestä, päättää pääjohtajan ja johtajien välisestä työnjaosta, ottaa työsopimussuhteeseen johtavat toimihenkilöt, vahvistaa pääjohtajan ja muiden johtajien palkka- ja muut edut, vahvistaa toimihenkilöiden palkkausta, työaika, vuosilomia ja matkakulujen korvaamista koskevat perusteet sekä päättää muut periaatteellista laatua olevat tai muuten tar-

keät asiat. Hallitus voi siirtää toimivaltaansa pääjohtajalle, johtajille sekä toimihenkilöille.

Kansaneläkelaitoksen hallitukseen kuuluu lain mukaan enintään kymmenen jäsentä, joista valtuutetut määräävät enintään kahdeksan jäsentä. Hallitukseen kuuluvat myös Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja ja pääjohtajan sijainen. Tasavallan presidentti nimittää pääjohtajan ja johtajat valtuutettujen esityksestä sekä määrää yhden johtajista pääjohtajan sijaiseksi.

Voimassa olevan lain mukaan hallituksen jäseniä määrättäessä on otettava huomioon sosiaaliturvan, johtamisen, hallinnon sekä talous- ja sijoitustoiminnan asiantuntemus. Hallituksen jäsenistä yksi on sosiaali- ja terveysministeriön, yksi työnantajakeskusjärjestöjen, yksi palkansaajakeskusjärjestöjen ja yksi maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestöjen edustaja.

Vuoden 2002 hallintouudistuksessa tarkoituksena oli, että operatiivisesta johtamisesta ja hallituksen päätösten toimeenpanosta vastaisivat pääjohtaja ja johtajat. Voimassa olevat määräykset pääjohtajan ja johtajien tehtävistä ovat valtuutettujen vahvistamassa Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksessä (11.6.2002). Työjärjestyksen mukaan pääjohtaja, pääjohtajan sijainen ja johtajat esittelevät vastuualueitaan koskevat asiat hallitukselle. Esittelytehtävä voidaan hallituksen puheenjohtajan suostumuksella erityisistä syistä siirtää myös osaston tai muun yksikön päällikölle. Työjärjestyksen mukaan pääjohtaja vastaa laitoksen strategisesta suunnittelusta sekä operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä, alue- ja paikallishallinnon toiminnasta, hallituksen päätösten toimeenpanosta sekä hallituksen hänen vastuulleen antamista yksiköistä ja niille kuuluvista asioista.

Toiminta- ja taloussuunnitelman pohjalta hallitus tekee tulossopimuksen pääjohtajan sekä pääjohtajan esittelystä johtajien kanssa. Pääjohtaja tekee tulossopimukset aluejohtajien kanssa. Aluehallintoa koskevat tulossopimusneuvottelut pääjohtaja käy yhteistyössä johtajien kanssa. Työjärjestyksen mukaan johtajat vastaavat hallituksen heidän vastuulleen antamien yksiköiden ja niille kuuluvien asioiden strategisesta suunnittelusta sekä operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä. Työjärjestyksen mukaan pääjohtaja ja johta-

jat voivat heidän vastuualueilleen kuuluvien yksiköiden osalta päättää niiden sisäisestä organisoinnista, yksityiskohtaisemmista tehtävistä sekä yksiköiden mahdollisesta jakautumisesta ryhmiin tai muihin alayksiköihin.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat vuotta 2006 koskevassa toimintakertomuksessaan todenneet, että Kansaneläkelaitoksen nykyinen hallinnollinen järjestely on toiminut sinänsä hyvin. Valtuutetut hankkivat kuitenkin laitoksen valvontatilintarkastajalta ja laitoksen tilintarkastajien puheenjohtajalta arvion Kansaneläkelaitoksen nykyhallinnon toimivuudesta. Muistiossaan 2 päivältä maaliskuuta 2007 selvityshenkilöt katsovat muun muassa, että Kelan pääjohtajan ja hänen sijaisensa ei tulisi olla hallituksen jäsenenä, ja että pääjohtajan tehtävää tulisi selkeyttää samoin kuin tulossopimusmenettelyä. Tarkoituksenmukaista olisi myös, että Kelan työjärjestyksen vahvistaisi hallitus eikä valtuutetut.

Valtuutetut laativat tilintarkastajien selvityksen pohjalta muistion (30.3.2007), jossa selostetaan, mitä säädösten muutoksia selvitys edellyttää. Muistio hyväksyttiin yksimielisesti valtuutettujen yleiskokouksessa 3 päivänä huhtikuuta 2007. Muistio toimitettiin eduskuntaryhmille, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä Kansaneläkelaitoksen hallitukselle, jotta asiassa ryhdyttäisiin tarpeellisiin toimenpiteisiin. Tämä hallituksen esitys perustuu valtuutettujen edellä mainituissa muistiossa tekemiin ehdotuksiin.

2. Ehdotetut muutokset

Valtuutetut

Kansaneläkelaitoksen hallintouudistuksen tavoitteena oli vahvistaa Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen valvontatehtävän roolia. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 7/2001 vp), että ”perustuslain 36 §:n 1 momentin on katsottava vaativan, että valtuutetuille muodostetaan lailla tehtävä- ja toimivaltakokonaisuus, joka turvaa mahdollisuuden tosiasiallisesti merkittävään valvontaan”. Valvonta tulee lausunnon mukaan käsitellä väljästi. ”Perustuslain on ymmärrettävä viittaavan pyrkimykseen turvata eduskunnan riittävät vaikutusmahdollisuudet Kansaneläkelaitoksessa.”

Valtuutettujen raportointi eduskunnalle ja valtuutettujen päätösvaltaan kuuluvien asioiden päätöksenteko on tilintarkastajien 2 päivänä maaliskuuta 2007 laatiman selvitysmuistion mukaan ollut toimivaa. Valtuutetut kuitenkin esittävät, että työjärjestyksen vahvistamistehtävä poistuisi valtuutetuilta ja siirtyisi hallitukselle.

Kansaneläkelaitoksen toiminta on irrallaan valtioneuvostosta siten, että se ei ole minikään ministeriön tulosohjauksessa. Laitoksen hoitamista etuuksista säädetään lailla samoin kuin niitä koskevasta rahoituksesta. Kelan rahoitus ratkaistaan vuosittain valtion tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä. Eduskunta ottaa kantaa Kansaneläkelaitoksen toimintaan valtuutettujen vuosittaisen kertomuksen yhteydessä.

Jotta valtuutettujen tehtävä eduskunnan toimeksiannosta valvoa Kansaneläkelaitosta täyttää hyvän hallinnon vaatimukset, on tarpeellista, että valtuutettujen tehtävät keskittyisivät Kansaneläkelaitoksen toiminnan valvontaan. Sen vuoksi ehdotetaan, että valtuutetut eivät enää vahvistaisi Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksiä. Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksen vahvistaminen ehdotetaan laitoksen hallituksen tehtäväksi.

Kansaneläkelaitoksen hallintoa koskevassa kokonaisuudistuksessa tarkoituksena oli, että valtuutettujen valvontatehtävä korostuisi. Valtuutettujen tehtävänä olisi edelleen vahvistaa laitoksen tilinpäätös ja päättää vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle.

Hallitus

Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksen mukaan pääjohtaja, pääjohtajan sijainen ja johtajat esittelevät vastuualueitaan koskevat asiat hallitukselle. Esittelytehtävä voidaan hallituksen puheenjohtajan suostumuksella erityisesti syistä siirtää myös osaston tai muun yksikön päällikölle.

Tilintarkastajien 2 päivänä maaliskuuta 2007 laatiman selvitysmuistion mukaan ”nykyaikaisen, hyvän hallintotavan mukaista on erottaa hallituksen ja toimivan johdon vastuhenkilöt toisistaan sekä esittelijän ja hyväksyjän tehtävät toisistaan. Esittelijä ei voi olla samalla asiaa päättävä tai hyväksyvä taho. Hallitus vastaa strategisesti tärkeistä pää-

töksistä, toiminnan kehittämisestä ja operatiivisessa vastuussa olevan johtajiston valvonnasta. Pääjohtajan ja tämän sijaisen mukanaolo hallituksessa on eturistiriidassa hallituksen päätöksenteko- ja valvontatehtävän kanssa. Eturistiriidan aiheuttaa myös Kansaneläkelaitoksesta annettussa laissa hallitukselle säädetty tehtävä vahvistaa pääjohtajan ja muiden johtajien palkka- ja muut edut.”

Tilintarkastajien selvitysmuistion mukaan pääjohtajan ja hänen sijaisensa hallitusjäsenyys tuo ongelmia myös, kun arvioidaan heidän vastuusuhteitaan tilintarkastuksen näkökulmasta. Hallinnon tarkastuksessa selvitetään hallituksen jäsenten toiminnan lainmukaisuutta Kansaneläkelaitoksesta annetun lain säännösten perusteella. Lausunto joudutaan kuitenkin antamaan samalla myös pääjohtajan ja hänen sijaisensa toiminnasta, koska myös he ovat hallituksen jäseniä.

Edellä olevan perusteella esitetään, että Kansaneläkelaitoksen hallitukseen ei enää kuuluisi laitoksen pääjohtaja tai hänen sijaisensa. Hallitukseen kuuluisi siten enintään kymmenen laitoksen ulkopuolista jäsentä, jotka valtuutetut nimittäisivät. Muutos korostaisi entisestään eduskunnan valitsemien valtuutettujen valinnan merkitystä laitoksen johdossa ja sitä kautta parlamentaarisen ohjauksivallan kasvua.

Kansaneläkelaitoksen hallintouudistusta käsittelevässä lausunnossaan (PeVL 7/2001 vp) perustuslakivaliokunta totesi, että ”ministeriön ja etujärjestöjen edustuksen on nähtävästi tarkoitus muodostaa hallituksessa vähemmistö. Näin ymmärrettynä ja sovellettuina ehdotuksesta ei ole huomauttamista perustuslain kannalta.”

Kansaneläkelaitoksen hallitukseen kuuluisi edelleen yksi sosiaali- ja terveysministeriön, yksi työnantajakeskusjärjestöjen, yksi palkansaajakeskusjärjestöjen ja yksi maataloustuottajien keskusjärjestöjen edustaja. He olisivat lukumääräisesti edelleen hallituksen vähemmistönä.

Kansaneläkelaitoksen henkilöstön edustajan läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa säilyisi ennallaan.

Hallituksen tehtävät

Kansaneläkelaitoksen hallituksella on lain

mukaan yleistoimivalta johtaa ja kehittää laitoksen toimintaa. Hallitus vastaa laitoksen toiminnan kannalta strategisesti tärkeiden päätösten sekä toiminnan kehittämistä koskevien linjausten tekemisestä.

Valtuutetut ovat ehdottaneet, että hallitus vahvistaisi Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksen. Tilintarkastajat pitivät 2 päivänä maaliskuuta 2007 laatimassaan selvitysmuistiossa tärkeänä säilyttää hallituksen vahva aloitteellisuus työjärjestyksen laatimisessa ja siihen tehtävissä muutoksissa. Valtuutettujen mukaan tällä turvataan Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa hallitukselle annettua yleistoimivaltaa johtaa ja kehittää Kelan toimintaa. Kun hallitus vahvistaisi laitoksen työjärjestyksen, se vastaisi laitoksen toiminnan kannalta strategisesti tärkeiden päätösten ja toiminnan kehittämistä koskevien linjausten tekemisestä tältäkin osin.

Pääjohtaja ja johtajat

Kansaneläkelaitoksen hallintouudistuksen tarkoituksena oli, että operatiivisesta johtamisesta ja hallituksen päätösten toimeenpanosta vastaisivat pääjohtaja ja johtajat.

Perustuslakiin sisältyvien hallinnon järjestämistä koskevien säännösten vuoksi laitoksen johtamisesta ja ratkaisuvallan käytöstä on asianmukaista säätää lailla.

Tilintarkastajien 2 päivänä maaliskuuta 2007 laatiman selvitysmuistion mukaan ”Kelan nykyisessä hallintomallissa operatiivinen päätöksenteko, esittely hallitukselle sekä tulossopimusvastuu on hajautettu johtajiston kesken. Tämä hajautettu hallintomalli ei ole tuonut toivottua joustavuutta ja nykyaikaisuutta Kelan operatiiviseen johtamiseen”. Tilintarkastajat katsovat, että hajautettu hallintomalli on vastuusuhteiden ja toimivuuden kannalta ongelmallinen. ”Vastuu operatiivi-

sen toiminnan johtamisesta tulisi olla yksiselitteisesti pääjohtajalla, jolle kuuluisi myös esittelijävastuu asioista hallitukselle”. Tämän mukaisesti on pääjohtajan tehtävistä asiallista säätää laissa.

Esityksessä ehdotetaan, että pääjohtaja vastaa Kansaneläkelaitoksen strategisesta suunnittelusta ja operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä. Pääjohtaja myös valmistelea työjärjestyksen hallituksen päätettäväksi sekä vastaa asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten toimeenpanosta. Näillä toimenpiteillä pääjohtaja vastaisi laitoksen operatiivisesta toiminnasta. Koska Kansaneläkelaitoksen toiminta on laissa säädettyä julkisen vallan käyttöä, pääjohtajan virkamiesoikeudellinen asema korostuisi operatiivisen vastuun osalta myös sitä kautta, että hänet on nimittänyt tasavallan presidentti.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Organisaatiovaikutukset

Esityksellä täsmennettäisiin olemassa olevien Kansaneläkelaitoksen toimielinten keskinäisiä toimivaltasuhteita. Muutoksilla ei olisi vaikutusta Kansaneläkelaitoksen asemaan suhteessa eduskuntaan tai valtioneuvostoon.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä. Kansaneläkelaitos on osallistunut asian valmisteluun, ja asiassa on kuultu Elinkeinoelämän keskusliittoa, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöä, Akavaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:ta sekä Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliittoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

5 §. Valtuutettujen tehtävät. Valtuutettujen tehtävänä ei olisi enää vahvistaa laitoksen työjärjestystä, vaan tämä tehtävä siirtyisi laitoksen hallitukselle. Sen vuoksi pykälän 3 kohta ehdotetaan kumottavaksi.

6 §. Hallitus. Pykälän 1 momentin mukaan hallitukseen kuuluisi enintään kymmenen jäsentä, jotka valtuutetut nimittävät. Hallitukseen ei siten enää kuuluisi laitoksen pääjohtaja ja hänen sijaisena. Pykälän 3 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevaa henkilöä ei voitaisi määrätä laitoksen hallitukseen. Näiden muutosten johdosta myös pykälän 5 momenttia tarkistettaisiin.

7 §. Hallituksen tehtävät. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksen vahvistaisi hallitus.

9 §. Pääjohtaja ja johtajat. Pykälän uuden 3 momentin mukaan pääjohtajalla olisi vastuu Kansaneläkelaitoksen strategisesta suunnittelusta sekä operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä. Pääjohtaja vastaisi myös asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten toimeenpanosta sekä valmistelisi työjärjestyksen hallituksen päätettäväksi.

13 §. Eläke- ja perhe-eläke. Pykälän 1 momentissa olevat viittaukset ovat vanhentuneet. Ne ehdotetaan muutettaviksi viittauksiksi uuteen valtion eläkelakiin (1295/2006) ja valtion eläkelain voimaantulon annettuun lakiin (1296/2006).

Pykälän 2 momentti ehdotetaan uuden valtion eläkelain voimaantulon takia kumottavaksi tarpeettomana. Momentti voidaan kumota, koska pykälään jää viittaus valtion eläkelain voimaantulolakiin.

14 §. Työntekijän eläkemaksu. Pykälän 1 momentissa oleva viittaus on vanhentunut. Se ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi työntekijän eläkelain (395/2006) 153 §:ään.

Pykälän 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä oleva viittaus ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi työntekijän eläkelain

152 §:ään ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen. Pykälän toisessa virkkeessä oleva eläkevastuurahastoa koskeva viittaus on myös vanhentunut. Se ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi 12 a §:ään, joka tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

Pykälän 4 momentissa oleva viittaus muutoksenhausta toimisuhte-eläkepäätökseen ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi muutoksenhausta valtion eläkelaisissa säädettyyn eläkepäätökseen.

15 §. Sijoittaminen ja sijoitussuunnitelma. Pykälän 1 momentissa oleva vanhentunut viittaus ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi 12 a §:ään.

18 §. Tilintarkastus. Pykälän 1 momentissa oleva viittaus tilintarkastuslakiin (936/1994) on vanhentunut. Se ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi 1 päivänä heinäkuuta 2007 voimaan tulleeseen tilintarkastuslakiin (459/2007). Samalla pykälän 2 momentin sanamuotoa muutetaan.

22 §. Virkakieli. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska kielilain (423/2003) 3 §:ssä säädetään kielilain soveltamisesta itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa, kuten Kansaneläkelaitoksessa.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Lain mukaan Kansaneläkelaitoksen hallituksen toimikausi on kolme vuotta. Kansaneläkelaitoksen nykyisen hallituksen toimikausi päättyy 31 päivänä joulukuuta 2007. Tarkoituksenmukaista olisi Kansaneläkelaitoksen hallinnon selkeyden ja hyvän hallinnon edellyttämien periaatteiden mukaisesti, että nyt ehdotetut lainmuutokset koskisivat vuoden 2008 alusta asetettavaa uutta hallitusta.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen nykyistä työjärjestystä sovellettaisiin siihen saakka, kunnes uusi työjärjestys on tullut voimaan.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämishjärjestys

Perustuslain 36 §:n 1 momentin mukaan eduskunta valitsee valtuutetut valvomaan kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Ehdotetut muutokset säilyttäisivät eduskunnan valvontamahdollisuudet entisellään. Esityksen mukaan valvonnan merkitys myös korostaisi eduskunnan asemaa kansalaisten perusturvaa hoitavan laitoksen valvonnassa. Esityksessä toteutuisi myös perustuslain edellyttämä hyvän hallinnon vaatimus myös toimivallan erillisyydestä hallinnon ja sitä valvovan valvonnan välillä.

Kansaneläkelaitoksen hallintouudistuksessa, joka tuli voimaan vuoden 2002 alusta, tavoitteena oli vahvistaa Kelan valtuutettujen valvontatehtävän roolia. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 7/2001

vp), että ”perustuslain 36 §:n 1 momentin on katsottava vaativan, että valtuutetuille muodostetaan lailla tehtävä- ja toimivaltakokonaisuus, joka turvaa mahdollisuuden tosiasiallisesti merkittävään valvontaan”. Valvonta tulee lausunnon mukaan käsittää väljästi. ”Perustuslain on ymmärrettävä viittaavan pyrkimykseen turvata eduskunnan riittävät vaikutusmahdollisuudet Kansaneläkelaitoksessa.”

Perustuslain 36 §:n 1 momentissa edellytetään, että valtuutettujen tehtävästä säädetään tarkemmin lailla. Lainmuutoksella valtuutetuilta ehdotetaan poistettavaksi Kansaneläkelaitoksen työjärjestyksen vahvistamistehtävä.

Ehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämishjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Kansaneläkelaitoksesta 17 päivänä elokuuta 2001 annetun lain (731/2001) 5 §:n 3 kohta ja 22 §,
muutetaan 6 §:n 1, 3 ja 5 momentti, 7 §:n 1 momentin 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 momentti ja 18 §, sellaisena kuin niistä on 13 § laissa 1192/2003, sekä
lisätään 9 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

6 §

Hallitus

Hallituksessa on enintään kymmenen jäsentä, jotka valtuutetut määräävät. Hallituksen toimikausi on kolme vuotta. Jos hallituksen jäsenen tehtävä tulee avoimeksi kesken toimikauden, hänen tilalleen on jäljellä olevan toimikauden ajaksi määrättävä uusi jäsen. Valtuutetut määräävät hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen jäseneksi ei voida määrätä palvelus- tai työsuhteessa Kansaneläkelaitokseen olevaa henkilöä. Kansaneläkelaitoksen henkilöstön edustajalla on kuitenkin läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa.

Valtuutetut voivat vapauttaa hallituksen jäsenen tehtävästään kesken toimikauden, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

7 §

Hallituksen tehtävät

Hallitus johtaa ja kehittää Kansaneläkelaitoksen toimintaa. Hallituksen tehtävänä on muun ohella:

 3) vahvistaa laitoksen työjärjestys, jossa annetaan tarkemmat määräykset hallinnosta ja asioiden käsittelystä;

9 §

Pääjohtaja ja johtajat

 Pääjohtaja vastaa Kansaneläkelaitoksen strategisesta suunnittelusta sekä operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä, asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten toimeenpanosta sekä valmistelee työjärjestyksen hallituksen päätettäväksi.

13 §

Eläke ja perhe-eläke

Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan, johtajien ja muiden toimihenkilöiden oikeus Kansaneläkelaitoksen varoista kustannettavaan eläkkeeseen ja perhe-eläkkeeseen määräytyy siten kuin valtion eläkelaisissa (1295/2006) ja valtion eläkelain voimaanpanosta annetussa laissa (1296/2006) säädetään. Tässä pykälässä tarkoitettun eläkkeen ja perhe-eläkkeen

myöntää Kansaneläkelaitos, ja se hoitaa myös muut näihin eläkkeisiin liittyvät eläkelaitoksen tehtävät. Muilta osin näiden eläkeasioiden käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelaisissa säädetään.

14 §

Työntekijän eläkemaksu

Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan henkilön työntekijän eläkemaksu on yhtä suuri kuin työntekijän työeläkevakuutusmaksu, josta säädetään työntekijän eläkelain (395/2006) 153 §:ssä.

Työnantaja pidättää työntekijältä työntekijän eläkemaksun maksamastaan palkasta (*työansio*) sen maksamisen yhteydessä siten kuin työntekijän eläkelain 152 §:ssä ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Työntekijän eläkemaksusta kertyvät varat tilitetään tämän lain 12 a §:ssä tarkoitettuun eläkevastuuraheastoon.

Työntekijän eläkemaksuista koostuvista varoista saadaan käyttää eläkkeiden maksuun enintään yhtä suuri osuus kuin työntekijän eläkelain mukaisessa eläkejärjestelmässä käytetään keskimääräisen eläkkeistä aiheutuvan vastuun tasaamiseen.

Työntekijän eläkemaksua koskevan muutoksenhaun osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä muutoksenhausta eläkepäätökseen valtion eläkelaisissa säädetään.

15 §

Sijoittaminen ja sijoitussuunnitelma

Edellä 12 a §:ssä tarkoitettujen kansaneläkerahaston, sairausvakuutusrahaston ja eläkevastuuraheaston varoja sijoitettaessa on huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä sijoitusten asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta.

18 §

Tilintarkastus

Kansaneläkelaitoksen tilintarkastuksen toimittamisessa noudatetaan soveltuvin osin tilintarkastuslain (459/2007) säännöksiä.

Tilintarkastajat toimittavat laitoksen tilintarkastuksen vuosittain tilivuotta seuraavan huhtikuun loppuun mennessä. Tilintarkastuskertomus annetaan valtuutetuille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen vahvistama Kansaneläkelaitoksen työjärjestystä sovelletaan, kunnes 7 §:ssä tarkoitettu työjärjestys on tullut voimaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Liisa Hyssälä*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Kansaneläkelaitoksesta 17 päivänä elokuuta 2001 annetun lain (731/2001)
 5 §:n 3 kohta ja 22 §,
muutetaan 6 §:n 1, 3 ja 5 momentti, 7 §:n 1 momentin 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 mo-
 mentti ja 18 §, sellaisena kuin niistä on 13 § laissa 1192/2003, sekä
lisätään 9 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Valtuutettujen tehtävät

Valtuutettujen tehtävänä on:

 3) vahvistaa laitoksen työjärjestys, jossa
 annetaan tarkemmat määräykset hallinnos-
 ta ja asioiden käsittelystä;

6 §

Hallitus

Hallituksessa on enintään kymmenen jä-
 sentä, joista valtuutetut määräävät enintään
 kahdeksan jäsentä. *Hallitukseen kuuluvat*
myös Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja ja
pääjohtajan sijaiseksi määrätty johtaja.
 Hallituksen toimikausi on kolme vuotta. Jos
 hallituksen jäsenen tehtävä tulee avoimeksi
 kesken toimikauden, hänen tilalleen on jäl-
 jellä olevan toimikauden ajaksi määrättävä
 uusi jäsen. Valtuutetut määräävät hallituk-
 sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

 Kansaneläkelaitoksen henkilöstön edusta-
 jalla on läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen
 kokouksissa.

Ehdotus

5 §

(kumotaan)

6 §

Hallitus

Hallituksessa on enintään kymmenen jä-
 sentä, *jotka valtuutetut määräävät.* Halli-
 tuksen toimikausi on kolme vuotta. Jos hal-
 lituksen jäsenen tehtävä tulee avoimeksi
 kesken toimikauden, hänen tilalleen on jäl-
 jellä olevan toimikauden ajaksi määrättävä
 uusi jäsen. Valtuutetut määräävät hallituk-
 sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen jäseneksi ei voida määrätä
palvelus- tai työsuhteessa Kansaneläkelai-
tokseen olevaa henkilöä. Kansaneläkelai-

toksen henkilöstön edustajalla on kuitenkin läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa.

Valtuutetut voivat vapauttaa *muun* hallituksen jäsenen *kuin pääjohtajan tai pääjohtajan sijaiseksi määrätyn johtajan* tehtävstään kesken toimikauden, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

Valtuutetut voivat vapauttaa hallituksen jäsenen tehtävästään kesken toimikauden, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

7 §

Hallituksen tehtävät

Hallitus johtaa ja kehittää Kansaneläkelaitoksen toimintaa. Hallituksen tehtävänä on muun ohella:

3) laatia laitoksen työjärjestys;

7 §

Hallituksen tehtävät

Hallitus johtaa ja kehittää Kansaneläkelaitoksen toimintaa. Hallituksen tehtävänä on muun ohella:

3) *vahvistaa* laitoksen työjärjestys, *jossa annetaan tarkemmat määräykset hallinnosta ja asioiden käsittelystä;*

9 §

9 §

Pääjohtaja ja johtajat

Pääjohtaja vastaa Kansaneläkelaitoksen strategisesta suunnittelusta sekä operatiivisesta johtamisesta ja kehittämisestä, asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten toimeenpanosta sekä valmistelee työjärjestyksen hallituksen päätettäväksi.

13 §

Eläke ja perhe-eläke

Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan, *muiden* johtajien ja toimihenkilöiden oikeus Kansaneläkelaitoksen varoista kustannettavaan eläkkeeseen ja perhe-eläkkeeseen

13 §

Eläke ja perhe-eläke

Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan, johtajien ja muiden toimihenkilöiden oikeus Kansaneläkelaitoksen varoista kustannettavaan eläkkeeseen ja perhe-eläkkeeseen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

määräytyy siten kuin valtion eläkelaisissa (280/1966), valtion eläkelain voimaannpanolaissa (281/1966), *valtion perhe-eläkelaisissa* (774/1968) ja *valtion perhe-eläkelain voimaannpanolaissa* (775/1968) säädetään. Tässä momentissa tarkoitettun eläkkeen ja perhe-eläkkeen myöntää Kansaneläkelaitos ja se hoitaa myös muut näihin eläkkeisiin liittyvät eläkelaitoksen tehtävät. Muilta osin näiden eläkeasioiden käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelaisissa säädetään.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, valtion eläkelain 5 §:n 1, 4 ja 5 momentissa sekä 10 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetyin 23 vuoden ikärajan sijasta sovelletaan 21 vuoden ikäraja.

14 §

Työntekijäin eläkemaksu

Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan henkilön työntekijäin eläkemaksu on työntekijäin eläkelain (395/1961) 12 b §:n 1 momentissa säädetyin eläkemaksuprosentin suuruinen osa 2 momentissa tarkoitettusta palkasta.

Työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijäin eläkemaksun palveluksessa olevan henkilön ennakonperintälain (1118/1996) 13 §:ssä ja rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/1978) 4 §:ssä tarkoitettua palkasta. Työntekijäin eläkemaksusta kertyvät varat tilitetään kansaneläkelain (347/1956) 59 §:ssä tarkoitettuun eläkevastuurahtoon.

Työntekijäin eläkemaksuista koostuvista varoista saadaan käyttää eläkkeiden maksumen enintään yhtä suuri osuus kuin työntekijäin eläkelain mukaisessa eläkejärjestelmässä käytetään keskimääräisen eläkkeistä aiheutuvan vastuun tasaamiseen.

Työntekijäin eläkemaksua koskevan muutoksenhaun osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä muutoksenhausta toimeksisuhde-eläkepäätökseen säädetään.

määräytyy siten kuin valtion eläkelaisissa (1295/2006) ja valtion eläkelain voimaannpanosta annetussa laissa (1296/2006) säädetään. Tässä pykälässä tarkoitettun eläkkeen ja perhe-eläkkeen myöntää Kansaneläkelaitos, ja se hoitaa myös muut näihin eläkkeisiin liittyvät eläkelaitoksen tehtävät. Muilta osin näiden eläkeasioiden käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtion eläkelaisissa säädetään.

14 §

Työntekijän eläkemaksu

Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan henkilön työntekijän eläkemaksu on *yhtä suuri kuin työntekijän työeläkevakuutusmaksu, josta säädetään työntekijän eläkelain (395/2006) 153 §:ssä.*

Työnantaja pidättää *työntekijältä* työntekijän eläkemaksun maksamastaan palkasta (*työansio*) sen maksamisen yhteydessä siten kuin työntekijän eläkelain 152 §:ssä ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Työntekijän eläkemaksusta kertyvät varat tilitetään *tämän lain 12 a §:ssä* tarkoitettuun eläkevastuurahtoon.

Työntekijän eläkemaksuista koostuvista varoista saadaan käyttää eläkkeiden maksumen enintään yhtä suuri osuus kuin työntekijän eläkelain mukaisessa eläkejärjestelmässä käytetään keskimääräisen eläkkeistä aiheutuvan vastuun tasaamiseen.

Työntekijän eläkemaksua koskevan muutoksenhaun osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä muutoksenhausta eläkepäätökseen *valtion eläkelaisissa* säädetään.

15 §

Sijoittaminen ja sijoitussuunnitelma

Kansaneläkelain 59 §:ssä tarkoitettujen kansaneläkerahaston, sairausvakuutusrahaston ja eläkevastuurahaston varoja sijoitettaessa on huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä sijoitusten asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta.

15 §

Sijoittaminen ja sijoitussuunnitelma

Edellä 12 a §:ssä tarkoitettujen kansaneläkerahaston, sairausvakuutusrahaston ja eläkevastuurahaston varoja sijoitettaessa on huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä sijoitusten asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta.

18 §

Tilintarkastus

Kansaneläkelaitoksen tilintarkastuksen toimittamisessa noudatetaan soveltuvin osin tilintarkastuslain (936/1994) säännöksiä.

Tilintarkastajat toimittavat laitoksen tilintarkastuksen vuosittain tilivuotta seuraavan huhtikuun loppuun mennessä. *Tilintarkastajat antavat valtuutetuille tilintarkastuskertomuksen.*

18 §

Tilintarkastus

Kansaneläkelaitoksen tilintarkastuksen toimittamisessa noudatetaan soveltuvin osin tilintarkastuslain (459/2007) säännöksiä.

Tilintarkastajat toimittavat laitoksen tilintarkastuksen vuosittain tilivuotta seuraavan huhtikuun loppuun mennessä. *Tilintarkastuskertomus annetaan valtuutetuille.*

22 §

Virkakieli

Kansaneläkelaitokseen sovelletaan, mitä kielilaisissa (148/1922) säädetään valtion viranomaisen kielestä.

22 §

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen vahvistama Kansaneläkelaitoksen työjärjestystä sovelletaan, kunnes 7 §:ssä tarkoitettu työjärjestys on tullut voimaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.